

2. Волков Е.П. Оптимизация начального обучения движениям в зависимости от типологических особенностей учащихся. Автореф. дис...канд.пед.наук. – М., 1980. – 26с.
 3. Иванов Ю.К. История, теория и практика исследований кожно-гальванических реакций у человека. – Киев, 1974. – 61с.
 4. Родионов А.В., Воронова В.И. Психологические основы тактической подготовки баскетболистов. – К.: Здоров'я, 1989. – С.10-67.
 5. Цимбалюк Ж.О. Вплив основних властивостей нервової системи на розвиток тактичного мислення юних баскетболісток. – Автореф. дис... канд.фіз.вих. – Х., 2003. – С. 10, 18.
 6. Школа и психическое здоровье учащихся. Под ред. С.М. Громбаха. – М.: Медицина, 1988. – 272с.
 7. Theberge N. A content analysis of print media coverage of gender, women and physical activity. // Journal of Applied Sport Psychology. – 1991. – №3. – P. 36–42.
- Надійшла до редакції 14.12.2004р.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Черняков В.В.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Анотація. У статті показані особливості готовності майбутніх учителів фізичної культури до виконання виховних функцій. Наголошується на важливості формування соціально-педагогічної активності у вчителя фізичної культури.

Ключові слова: соціально-педагогічна активність, вчитель фізичної культури, готовність, виховання.

Анотация. Черняков В.В. Предпосылки формирования социально-педагогической активности будущего учителя физической культуры. В статье показаны особенности готовности будущих учителей физической культуры к выполнению воспитательных функций. Подчеркивается важность формирования социально-педагогической активности учителя физической культуры.

Ключевые слова: социально-педагогическая активность, учитель физической культуры, готовность, воспитание.

Annotation: Chernyakov V.V. Precondition of formation of socially-pedagogical activity of the future teacher of physical training. In clause features of readiness of the future teachers of physical training to performance of educational functions are shown. Importance of formation of socially-pedagogical activity of the teacher of physical training is emphasized.

Key words: socially-pedagogical activity, the teacher of physical training, readiness, education.

Вступ.

В умовах ринкових відносин актуалізується проблема підготовки конкурентноздатних кадрів. Це значно підвищує вимоги перед ви-

щою школою, до рівня професіоналізму її випускників [11]. І в складі цієї підготовки одне з важливих місць посідає формування соціально-педагогічної активності майбутнього вчителя фізичної культури. Проте в сучасній науковій та науково-методичній літературі недостатньо уваги приділяється проблемі соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури.

Відомо, що найважливішою умовою забезпечення повноцінного фізичного виховання учнівської молоді є вчитель фізичної культури. А рівень працездатності, стан здоров'я і навіть професійне майбуття учнів значною мірою залежать від ефективності їх фізичного виховання [2].

На сучасному етапі розвитку суспільства школа вимагає вчителя творчого, активного, який на високому рівні володіє новітніми технологіями і методиками навчання, здатного запроваджувати активні методи роботи з різними учнівськими колективами і на основі існуючих науково-методичних рекомендацій та власних розробок, ідей формулювати в умовах диференційованого навчання цікаві для учнів різнорівневі завдання пошукового, дослідницького, а то й творчого характеру. Перед сучасним вчителем постає необхідність виробити свій стиль і відповідний підхід до методики викладання певних питань у школах і класах різного типу і профілю, бути готовим до творчої роботи одночасно в різнопрофільних групах, до розроблення нових засобів навчання та навчального обладнання [5,8].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що проблеми професійного становлення майбутнього вчителя, удосконалення його професійної підготовки широко представлені в психолого-педагогічних дослідженнях [1,4,7]. Проте в науково-педагогічній літературі на жаль, недостатньо уваги приділяється проблемі формування соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури.

Дослідження відомих науковців-педагогів дозволяють стверджувати, що фізичне виховання це всебічно розвиваючий процес. У ньому представлені всі основні види діяльності людства. Головною дійовою особою в цьому процесі завжди був і залишається вчитель фізичної культури, його неповторна професійна майстерність, активна громадська та суспільна позиція. Однак, ознайомлення зі станом професійної діяльності вчорашніх випускників вищої педагогічної школи дозволяє говорити про наявність значних труднощів, які мають місце під час вирішення ними навчально-виховних завдань і виконання професійних функцій [11].

Сучасний стан розвитку освіти в Україні обумовлює прискорення реалізації цільових соціокультурних та соціально-педагогічних про-

ектів, спонукає особливу увагу приділити галузевому програмуванню цінносно-орієнтованих моделей, педагогічно адаптованих у контексті оптимального розвитку громадянських ініціатив дітей та дорослих в освітньо-виховній, культурно просвітній діяльності, спрямуванню на впровадження особистісно-орієнтованого підходу, на дитиноцентризм [3,6,10].

Робота виконана згідно загального плану НДР ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка „Дидактичне забезпечення якісного оновлення змісту освіти в системі педагогічної підготовки студентів педагогічних Вузів III-IV рівнів акредитації”.

Формулювання цілей роботи.

Мета роботи: дослідити окремі компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до виконання соціально-педагогічних функцій на основі уміння вирішувати проблемну ситуацію.

Дослідження проводилось на базі фізико-математичного, історичного факультетів та факультету фізичного виховання ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка.

Результати дослідження.

Формування здорового способу життя учнівської молоді, орієнтація учнів на здоровий спосіб життя, збереження фізичного здоров'я нації, виховання національної свідомості та відтворення неповторної етнічної культури, виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською позицією – ось найважливіші завдання які ставить суспільство перед учителем, вирішення котрих дозволить в майбутньому дорослому житті зорієнтувати людину на активне сприйняття повсякдення, на уміння реалізувати свої здібності. Зокрема, це в повній мірі стосується і майбутнього вчителя фізичної культури, його готовності до виконання соціально-педагогічних функцій.

У Вузі вже формується бачення виховного впливу на різні педагогічні ситуації. Враховуючи вищесказане нами було проведено дослідження окремих особливостей готовності майбутніх вчителів фізичної культури до виконання соціально-педагогічних функцій. Студентам випускникам факультетів історичного, фізико-математичного та фізичного виховання була запропонована наступна педагогічна ситуація:

«Після закінчення педагогічного університету молодий учитель (вчителька) кілька років працює в загальноосвітній школі. Його ініціативність та старанність не залишилися поза увагою адміністрації школи. Учителя призначили класним керівником 8-б класу. Традиційно в школі проводиться загально шкільний крос. Всі учні 8-б класу з'явилися на змагання, але пробігли вівсили, фінішували майже всі одночасно і

посіли останнє місце серед восьмикласників. Наступного дня на засіданні педради директор школи ознайомив присутніх з результатами змагань з кросу, вказавши класному керівникові 8-б класу на незадовільне відношення учнів класу до змагань.

Як ви поступите на місці класного керівника?»

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить про особливості професійно-педагогічного мислення майбутніх педагогів, які відображаються в специфічній спрямованості на визначення способів рішення запропонованої проблемної ситуації.

У таблиці 1 показані кількісні показники та процентне співвідношення шляхів розв'язання запропонованої ситуації. Усього дослідженням було охоплено 140 майбутніх вчителів, зокрема, 55 випускників фізико-математичного факультету, 43 – історичного факультету, 42 – факультету фізичного виховання.

Таблиця 1

Кількісні показники та процентне співвідношення шляхів розв'язання запропонованої ситуації

Варіанти відповідей	Фізико-математичний		Історичний		Фізичного виховання	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%
Не звертати увагу на поступок учнів	-	-	10	23,3	1	2,4
Перебігти крос	1	1,7	-	-	2	4,8
З'ясувати причини такого відношення	32	57,1	15	34,9	12	28,5
Зацікавлення на майбутнє	11	20,0	8	18,5	7	16,7
Провести роз'яснювальну роботу	9	15,9	10	23,3	9	21,3
Попросити вести фізкультуру в 8-б	-	-	-	-	4	9,6
Бесіда з учителем ФК	3	5,3	-	-	7	17,7
Всього відповідей	55		43		42	

Аналізуючи відповіді студентів випускників фізико-математичного факультету на запропоновану ситуацію слід зазначити, що вони досить високо оцінюють свої виховні можливості. Розуміючи важливість проблемної ситуації, вони надали перевагу обов'язковому з'ясуванню причин такого відношення до кросу учнів свого класу – 57,1% відповідей. Не остання роль у вирішенні цього питання випускниками відводиться такому засобу як зацікавлення – 20% відповідей. На проведенні роз'яснювальної роботи наголошується в 15,9% відповідей. 5,3% випускників наважилися б на розмову із учителем фізкультури, щоб з'ясувати причини такого ставлення учнів до кросу. Перебігти крос запропоновано тільки в 1,7% відповідей. У жодній відповіді не знайшлося місця такій відповіді як «не звертати увагу».

Проте на відміну від випускників фізико-математичного факуль-

тету майбутні вчителі історії в 23,3% відповідей вирішили не звертати увагу на дану ситуацію. Додамо, що відповіді випускники історичного факультету були більш одноманітними ніж у випускників фізико-математичного факультету. З'ясувати причини такого відношення вони запропонували лише в 34,9% відповідей. Провести роз'яснювальну роботу студенти історичного факультету пропонують у 23,3% відповідей. І у 18,5% відповідей вони вирішують зацікавити учнів.

Що стосується майбутніх вчителів фізичної культури, то з'ясувати причини такого відношення до кросу пропонується у 28,5% відповідей. Цей показник трохи нижчий у порівнянні зі студентами історичного факультету, але набагато нижчий за показник відповідей випускників фізико-математичного факультету. Проведення роз'яснювальної роботи майбутні вчителі фізичної культури пропонують у 21,3% відповідей. Цей показник приблизно однаковий у випускників історичного факультету та факультету фізичного виховання, але вищий ніж у випускників фізико-математичного факультету. У 16,7% відповідей випускники факультету фізвиховання надають перевагу такому виховному засобу як зацікавлення. Цей показник знаходиться майже на одному рівні в порівнянні із випускниками історичного факультету, та трохи нижчий за показник відповідей випускників фізико-математичного факультету. Також у 16,7% відповідей студенти факультету фізвиховання надають перевагу розмові із учителем фізкультури. У 9,6% відповідей майбутні вчителі фізкультури наважуються на розмову з директором школи, щоб їх призначили вчителем фізкультури в 8-б класі. Перебігти крос запропоновано в 4,8% відповідей. І як не прикро, у 2,4% відповідей зазначається, що не треба на це звертати уваги. Хто ж як не вчитель фізкультури повинен, а то й зобов'язаний бути якнайбільше зацікавленим у високих показниках фізичної підготовленості учнів підлеглого йому класу?

Розглядаючи варіанти відповідей, слід зазначити, що найбільш широкий діапазон способів вирішення проблемної ситуації запропонували майбутні вчителі фізичної культури. На другому місці випускники фізико-математичного факультету. І найменшу кількість варіантів рішення проблеми запропонували майбутні вчителі історії.

Аналіз відповідей майбутніх педагогів дає можливість стверджувати, що вони мають певний рівень потенціалу виховних можливостей. Відчуваючи впевненість у своїх знаннях, випускники пропонують шляхи вирішення заданої проблемної ситуації. Втім у відповідях просліджується своєрідна спрямованість на вирішення проблеми, яка визначає специфіку викладання навчального матеріалу на окремо взятому факультеті. Якщо характер викладання історії в школі передбачає пере-

важно розповідь вчителя та відповіді учнів, то викладання фізики та математики, а особливо фізичної культури будується переважно на безпосередній взаємодії вчителя з учнями, на постійному спілкуванні.

Необхідність індивідуального підходу до кожного учня вимагає від учителя активної освітньої позиції. Взаємодіючи з вихованцями, вчителі відчують вагому відповідальність за освітньо-виховний процес, за їхнє майбутнє життя. Якщо історія як предмет передбачає в учнів лише наявність певних знань, то фізика, математика і насамперед фізична культура вимагають ще й значний перелік вмінь і навичок, необхідних в майбутньому повсякденному житті. Тому активна освітньо-виховна позиція найбільш яскравіше виражається в діяльності вчителів фізики, математики, а особливо вчителів фізичної культури.

Звідси можливо і впливає специфіка особливості використання виховних можливостей майбутніми вчителями фізичної культури, спрямованих на вирішення запропонованої проблемної ситуації і проявлення високої активності для вирішення освітньо-виховних завдань. Саме фізичне виховання має формувати найсприятливіші умови для створення позитивного виховного впливу на підростаюче покоління.

Враховуючи те, що фізичне виховання це всебічно розвиваючий процес необхідно визнати, що соціально-педагогічна активність вчителя фізичної культури має бути сформована на досить високому рівні. Оскільки вона є важливою складовою його професійно-педагогічної майстерності, і дозволяє позитивно впливати на учнівську молодь.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні найбільш перспективні моделі виховання повинні враховувати соціальні аспекти та інтегрувати їх зі сферами індивідуальності [9]. Тому формування соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури має стати обов'язковою умовою підготовки майбутніх педагогів. А його активна громадська і суспільна позиція дозволить на більш високому рівні сприяти формуванню здорового способу життя в учнівської молоді, зберегти фізичне здоров'я майбутніх поколінь, забезпечити виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською та суспільною позицією.

Висновки:

1. Отримана інформація свідчить про особливості професійно-педагогічного мислення майбутніх педагогів, які відображаються в специфічній спрямованості використання виховних можливостей.
2. Майбутні вчителі мають певний потенціал виховних можливостей, який визначає специфіку викладання навчального матеріалу на окремо взятому факультеті.

3. Формування соціально-педагогічної активності вчителя фізичної культури дозволить на більш якісному рівні забезпечити виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською та суспільною позицією.

Подальші дослідження необхідно провести в напрямку визначення педагогічних умов спрямованих на якісне формування соціально-педагогічної активності майбутніх учителів фізичної культури.

Література

1. Виленский М.Я., Зайцева С.Н. Формирование индивидуального опыта творческой деятельности учителя физической культуры как условие его совершенствования профессиональной подготовки //Теория и практика физической культуры.-1993.-№7.- С. 10-12.—8
2. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: Автореф. дис. канд. наук. фіз. вих. і спорту.-Луцьк.-2000.-20 с.
3. Євсєєва О.В. До питання конкретизації змісту вищої освіти студента педагогічного ВНЗ //Освіта і управління.-2003.-т.6.-ч.4.- С. 128-132.
4. Каргаполов Э.П. Социальная модель преподавателя физической культуры. //Теория и практика физической культуры.-1980.-№1.- С. 39-41.
5. Медвідь Л. Національна освіта незалежної України ХХІ століття: тенденції проблеми //Початкова школа.-2002.-№1.- С. 1-4.
6. Огнев'юк В. Філософія освіти нині орієнтована на дитино центризм //Початкова школа.-2001.-№3.- С. 1-2.
7. Петунин О.В. Формирование профессионального мастерства учителя физической культуры.-М.-1980.-112с.
8. Тангян С.А. Высшее образование в перспективе ХХІ столетия //Педагогика.-2000.-№2.- С. 3-10.
9. Феурман В.В. Формирование нравственности у студентов педагогических вузов специальности „Физическое воспитание”: проблемы и пути их решения //Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.-2004.-№12.-С. 96-102.
10. Филонов Г.Н. Общенациональная программа воспитания: предпосылки и технологии разработки //Педагогика.-2000.-№9.- С. 3-10.
11. Щербина С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів // Рідна школа.-2001.-№1.- С. 66-69.

Надійшла до редакції 06.01.2005р.

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТІВ З РІЗНИМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Юхименко Л.І., Харченко Д.М.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація. У студентів з різними індивідуально-типологічними властивостями нервової системи вивчали психологічну структуру особистості. Встановлено зв'язок між функціональною рухливістю, силою нервових процесів і окремим